

Кузін Наталія

к.е.н., доцент, завідувач кафедри
землевпорядкування та кадастру

Сумський НАУ

м. Суми

Канівець Олена

старший викладач кафедри
землевпорядкування та кадастру

Сумський НАУ

м. Суми

ОСОБЛИВОСТІ РАЦІОНАЛЬНОГО ВИКОРИСТАННЯ ТА ОХОРОНИ ЗЕМЕЛЬ В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ

Конституція України декларує, що земля є основним національним багатством, яке перебуває під особливою охороною держави [1]. Питання ощадливого, ефективного, раціонального використання та охорони земельного фонду, відтворення родючості ґрунтів є складовою національної безпеки держави.

Сільське господарство – найбільш активна галузь, де взаємодіє суспільство і природа. Основними природними об'єктами, які зазнають негативного впливу в сільському господарстві, є землі сільськогосподарського призначення, якими визнаються землі, надані для виробництва сільськогосподарської продукції, здійснення сільськогосподарської науково-дослідної та навчальної діяльності. [2]

Найважливішим завданням охорони земель сільськогосподарського призначення є збереження та відтворення родючості ґрунтів. Використання землі як засобу виробництва веде до зниження її продуктивних властивостей. З цією метою власники та землекористувачі, в тому числі орендарі земельних ділянок, зобов'язані здійснювати заходи щодо відтворення родючості ґрунтів.

До основних заходів по збереженню, відновленню, поліпшенню ґрунту належать дії по боротьбі з вітровою та водною ерозією, з безгосподарним ставленням до земель, меліорацією та рекультивацією земель, а також боротьба з забрудненням ґрунту. [3]

Значної шкоди сільськогосподарським землям завдає водна та вітрова ерозія. Нерідко можна почути, що водна і вітрова ерозія — це явища природи. Так, але розвиток даних явищ природи залежать і від діяльності або бездіяльності людей. Дійовими заходами щодо попередження негативної дії вітрової і водної ерозії є протиерозійні заходи, зокрема: створення полезахисних лісових смуг, застосування ґрунтозахисних сівозмін, безполіцевого обробітку ґрунту із залишенням стерні, обробіток ґрунту впоперек схилів, смугове розміщення сільськогосподарських культур, збереження і посадка ґрунтозахисних лісів на берегах річок, ярах, балках.

Забруднення земель можливе також і в процесі сільськогосподарського виробництва, безпосередньо власниками землі або землекористувачами. Для підвищення врожайності сільськогосподарських культур господарства використовують агрохімікати, пестициди, мінеральні добрива, які призначені для боротьби з бур'янами, хворобами та шкідниками рослин. Це є передумовою негативних наслідків: забруднюється ґрунт, вода, повітря, погіршується якість урожаю сільськогосподарських культур, що згубно впливає на здоров'я людей. [4]

Стан земельних ресурсів в сільському господарстві залежить і від того, наскільки науково обґрунтованим є проведення меліоративних робіт. Необґрунтоване проведення осушувальних робіт призводить до зниження рівня ґрунтових вод, виникнення пилових бур. Такі явища дуже ускладнюють екологічну ситуацію.

Негативні екологічні наслідки викликає і науково необґрунтоване обводнення та зрошення земель. Воно призводить до їх заболочення і засолення. З метою запобігання даних негативних екологічних наслідків,

дієвим засобом є регулювання поливу полів, з метою недопущення псування земельних угідь.

Особливої уваги заслуговує питання рекультивації порушених земель. Рекультивація земель – повне або часткове відновлення земель, порушених попередньою господарською діяльністю; комплекс робіт щодо відновлення продуктивності і господарської цінності земель, поліпшення умов навколишнього середовища. [5]

Порушення земель відбувається при розробці родовищ корисних копалин, виконанні геологорозвідувальних, дослідницьких, будівельних та ін. робіт. При цьому порушується або знищується ґрунтовий покрив, змінюється гідрологічний режим, утворюється техногенний рельєф тощо. В результаті рекультивації земель на порушених землях створюються сільськогосподарські та лісові угіддя, водойми різного призначення, рекреаційні зони, площі для забудови. У зв'язку зі збільшенням порушених земель рекультивація стала невід'ємною частиною охорони і відтворення земельних ресурсів.

Отже, питання раціонального використання і охорони земель надзвичайно актуальне з огляду на обсяги деградаційних процесів, основними способами вирішення якого є запобігання забрудненню навколишнього природного середовища (в т.ч. і земельних ресурсів), забезпечення виробництва екологічно чистої продукції та створення сприятливих умов для праці і життя сільського населення.

Література

1. Дмитренко І. А. Екологічне право України. – К., 2001.
2. Земельний кодекс України, - Стаття 22. Визначення земель сільськогосподарського призначення та порядок їх використання.
3. Закон України «Про охорону земель» (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, N 39, ст.349).
4. Гетьман А.П. Екологічне право України. – Харків. 2005.
5. Волкова Л.А. Рекультивація земель. – Рівне. 2009.

